

Rett til fysisk aktivitet Udir-11-2009

RUNDSKRIV SIST ENDRET:07.06.2011

Gjelder

- Forskrift til opplæringslova - § 1-1a. Rett til fysisk aktivitet

1. Innledning

Fra 1. august 2009 har elever på 5.-7. årstrinn rett til jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvfaget. Formålet er å legge til rette for en mer variert og aktiv skoledag for elevene.

Det går fram av opplæringsloven § 2-3 tredje ledd og privatskoleloven § 2-3 andre ledd at departementet kan gi forskrifter om aktiviteter som ikke er ment å være opplæring i fag, men som skal omfattes av retten og plikten til grunnskoleopplæring etter opplæringsloven § 2-1, § 13-1, § 13-10 og privatskoleloven § 5-2.

Med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 tredje ledd ble det 1. august 2009 vedtatt en forskriftsbestemmelse om fysisk aktivitet i grunnskoleopplæringen.

Det heter i forskrift til opplæringsloven § 1-1a om rett til fysisk aktivitet:

Elevar på 5.-7. årstrinn skal jamleg ha fysisk aktivitet utanom kroppsøvfaget. Tilsaman skal dette utgjere 76 timar innanfor 5.-7. årstrinn, jf. fag- og timefordelinga.

Den fysiske aktiviteten skal tilretteleggjast slik at alle elevar, utan omsyn til funksjonsnivå, kan oppleve glede, meistring, fellesskap og variasjon i skoledagen.

Reglane om individuell vurdering i kapittel 3 og reglane om krav til pedagogisk kompetanse for undervisningspersonale i kapittel 14 gjeld ikkje. Elles gjeld opplæringslova med tilhøyrande forskrifter.

Med hjemmel i privatskoleloven § 2-3 andre ledd ble det fra samme tidspunkt fastsatt en tilsvarende bestemmelse i forskrift til privatskoleloven § 2A-1.

Utdanningsdirektoratet vil med dette rundskrivet utdype

- formål og virkeområde
- innhold, omfang og organisering
- Læreplanverket for Kunnskapsløftet
- unntak fra kompetansekravene og retten til individuell vurdering
- idé- og ressursbank

2. Formål og virkeområde

Formålet med forskriftsendringene er å legge til rette for en mer variert og aktiv skoledag for elevene. Fysisk aktivitet har positive effekter både for læringsmiljø og læringsutbytte, og for fysisk og psykisk helse.

Fysisk aktivitet skal være en del av elevenes rett og plikt til grunnskoleopplæring, jf. opplæringsloven § 2-1. Skoleeier og private grunnskoler med rett til statstilskudd vil ha ansvaret for å oppfylle denne retten, jf. opplæringsloven § 13-1, § 13-2 og § 13-10, og privatskoleloven § 5-2. Rett til fysisk aktivitet gjelder også for grunnskoler godkjent etter opplæringsloven § 2-12.

I utgangspunktet gjelder samtlige bestemmelser i opplæringsloven og privatskoleloven for fysisk aktivitet, og skoleeier har blant annet ansvaret for elevenes trygghet i forbindelse med gjennomføringen, jf. opplæringsloven § 9a-2 og privatskoleloven § 2-4. Andre eksempler er bestemmelsene om ulykkesforsikring i opplæringsloven § 13-3b og privatskoleloven § 7-1b, og bestemmelsene om politiattest i opplæringsloven § 10-9 og privatskoleloven § 4-3. Videre vil gratisprinsippet i opplæringsloven § 2-15 også gjelde for

den fysiske aktiviteten.

I tillegg gjelder bestemmelsene om tilpasset opplæring i opplæringsloven § 1-3 og privatskoleloven § 3-4A gjelde for den fysiske aktiviteten, noe som har betydning for utformingen av aktivitetstilbudet for den enkelte elev. Fysisk aktivitet regnes som opplæring i opplæringslovens forstand, og elevene har rett til å få tilrettelagt aktivitetene slik at de kan få et tilfredsstillende utbytte som samsvarer med aktivitetenes formål. Dette til tross for at den fysiske aktiviteten ikke har kompetansemål knyttet til Læreplanverket for Kunnskapsløftet, se punkt 3. Reglene om spesialundervisning skal derfor også gjelde for den fysiske aktiviteten. Det legges til grunn at spesialundervisning under fysisk aktivitet bare vil være aktuelt for en mindre andel av elevene som har spesialundervisning i fag med læreplan.

3. Innhold, omfang og organisering

Retten til fysisk aktivitet er lagt til 5.-7. årstrinn. Den fysiske aktiviteten skal til sammen utgjøre 76 timer i løpet av disse årstrinnene. Skoleeier bestemmer hvordan timene til fysisk aktivitet skal legges opp innenfor dette.

Fysisk aktivitet er en del av den obligatoriske grunnskoleopplæringen og skal inngå som en del av skolehverdagen. Den fysiske aktiviteten er opplæring i opplæringslovens/ privatskolelovens forstand, til tross for at aktiviteten ikke er opplæring i fag. Det er ikke fastsatt egne kompetansemål for aktiviteten. Timene til fysisk aktivitet kan likevel brukes til å støtte opp under læring og læringsprosesser.

Alle elever skal aktiviseres, aktiviteten skal ha til formål å være lystbetont og den skal gi elevene en mulighet til å være fysisk aktive uansett funksjonsevne eller andre forutsetninger.

Skoleeier må ta hensyn til elevenes interesser og evner ved utformingen av et aktivitetsopplegg.

Skolene kan ikke samle opp tiden til fysisk aktivitet for å arrangere for eksempel idrettsdager, skidager eller lignende. Tiden til fysisk aktivitet kan heller ikke deles opp i så små økter at aktiviteten ikke er egnet for å nå sitt formål. Det vil for eksempel være u hensiktsmessig å ha en økt med for eksempel 10 minutter fysisk aktivitet per dag.

Timene til fysisk aktivitet innebærer en utvidelse av skoledagen og skal ikke erstatte

friminutt og lignende.

De nye forskriftsbestemmelsene innebærer at skoleeier må tilrettelegge for fysiske aktiviteter som oppfyller følgende minimumskrav:

- Aktivitetene skal være fysisk og psykisk helsefremmende.
- Aktivitetene skal gi elevene glede og mestringsfølelse.
- Aktivitetene skal bidra til å bedre de motoriske ferdighetene.
- Det skal legges til rette for ulike aktiviteter som gir en variert skoledag.
- Aktivitetene skal være jevnlig.
- Alle elever skal gis mulighet til å delta uansett funksjonsevne eller andre forutsetninger.
- Aktivitetene skal fremme sosial kompetanse.

Skoleeiers system for å sikre at alle krav i opplæringsloven og privatskoleloven skal også sikre at ovennevnte minimumskrav blir ivaretatt, jf. opplæringsloven § 13-10 og privatskoleloven § 5-2.

4. Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Innføring av fysisk aktivitet innebærer at barnetrinnet er utvidet med 76 årstimer. Dette er innarbeidet i fag- og timefordelingen for grunnskolen, jf. opplæringsloven § 2-2 og forskrift til opplæringsloven § 1-1. [Se gjeldende fag- og timefordeling.](#)

5. Unntak fra kompetansekravene og retten til individuell vurdering

Den fysiske aktiviteten er ikke opplæring i fag og det er ikke fastsatt kompetansemål for aktiviteten i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Det foreligger derfor ikke krav om bruk av undervisningspersonell. De formelle kompetansekravene for tilsetting i undervisningsstilling i offentlig og privat grunnskoleopplæring, jf. opplæringsloven § 10-1 og kapittel 14 i forskrift til opplæringsloven (privatskoleloven § 4-2 gir bestemmelsene tilsvarende anvendelse) kommer ikke til anvendelse. Det legges til grunn at skoleeier selv skal avgjøre hvilken kompetanse som skal kreves for å lede aktiviteten. Dette betyr ikke at den fysiske aktiviteten ikke krever forberedelse. Forberedelsen vil likevel være mindre omfattende enn

forberedelsen ved opplæring i fag. Det er ved beregning av kostnader lagt til grunn at det ikke vil være behov for etterarbeid. Timene til fysisk aktivitet bør inngå i en helhetlig plan for virksomheten i skolen.

Det fremgår av opplæringsloven § 10-8 at skoleeier til enhver tid skal ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten. Personalet i skolen, herunder personale som har ansvar for den fysiske aktiviteten, må således være kjent med de rammene opplæringsloven setter for den enkeltes arbeid i skolen. Dette betyr at personalet som har ansvar for den fysiske aktiviteten må være kjent med de lov- og forskriftskrav som gjelder, blant annet tilpasset opplæring, spesialundervisning, det fysiske og psykososiale miljøet, taushetsplikt og opplysningsplikt til barnevern- og sosialtjeneste mv.

I henhold til opplæringsloven § 10-8 må personalet i skolen også settes i stand til å oppfylle forskrift til opplæringsloven § 12-1 om elevenes sikkerhet. Det fremgår her at det alminnelige regelverket som skal forebygge skader og ulykker, deriblant forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler, også gjelder i skolen. Forskrift til opplæringsloven § 12-1 bokstav a krever at tilsynet med elevene må være forsvarlig. Det understrekes videre i § 12-1 bokstav b at den som fører tilsyn ved svømming, må være flink til å svømme og dykke, samt kunne livredning. Det vises ellers til rundskriv om svømmeopplæring i rundskrivet Udir-1-2008 Forsvarlig svømme- og livredningsopplæring i grunnskolen.

Den fysiske aktiviteten er som nevnt ikke opplæring i fag og det er ikke fastsatt egne kompetansemål for aktiviteten. Bestemmelsene om individuell vurdering i hhv. forskrift til opplæringsloven kapittel 3 og forskrift til privatskoleloven kapittel 3 gjelder derfor ikke for fysisk aktivitet. Selv om reglene for individuell vurdering ikke gjelder for den fysiske aktiviteten, forutsettes det at elevene får råd, veiledning og tilbakemeldinger.

6. Idé- og ressursbank mv.

Det er utarbeidet en idé- og ressursbank for fysisk aktivitet. Denne skal være til hjelp for skolene i arbeidet med fysisk aktivitet. Idé- og ressursbanken, sett i sammenheng med annet veiledningsmateriale, vil være nasjonale myndigheters bidrag for å fremme kvaliteten i timene med aktivitet.

Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet har i samarbeid med HEMIL-senteret ved Universitetet i Bergen utarbeidet en veileder for skoler som ønsker å legge til rette for

daglig fysisk aktivitet og måltider.

Den naturlige skolesekken er også aktuell. Den skal blant annet bidra til at skoler utnytter nærmiljøet som læringsarena og gi økt kunnskap om forbruk, helse og livsstil. Prosjektet er initiert av Miljøverndepartementet i samarbeid med Kunnskapsdepartementet for å styrke opplæringen i grunnskolen innenfor natur, miljø, friluftsliv og bærekraftig utvikling.

Lenker

Idé- og ressursbank for fysisk aktivitet.

Den naturlige skolesekken:

<http://www.naturesekken.no>